

การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

An Integrated Instruction with Art and Cultural Preservation for Lanna Community

วรวิทย์ นิกศศิลป์¹ และชวลิต ขอดศิริ²

Woravit Nithedsilp and Chawalit Kodsiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่¹

นักวิจัยอิสระ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangmai Campus, Thailand

Independent Scholar

Corresponding Author, E-mail: woravit@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน และถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบูรณาการท้องถิ่นล้านนาพบว่า แคนดินล้านนาทางภาคเหนือของประเทศ มีสี่เส้นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายที่จะศึกษาเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น รวมศิลปะหลากหลายวัฒนธรรม กลิ่นอายวัฒนธรรมล้านนาสามารถสัมผัสได้ภายใต้แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตตั้งนี้ งามเงินเครื่องเงินล้ำค่าวัดศรีสุพรรณ ลายแกะไม้ชุมชนสองฝั่งคลองบ้านถวาย และหมู่บ้านปั้นดินยี่มได้บ้านป่าตาล ส่วนการศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยสัมผัสโดยตรงสังเกตเห็นผู้เรียนมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมล้านนา เกิดความสนใจใคร่รู้เป็นอย่างมาก สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ได้โอกาสสร้างสรรค์ออกแบบและผลิตชิ้นงาน และการถอดบทเรียนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการสามารถสกัดองค์ความรู้ได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งเรียนรู้มีวัฒนธรรมสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการได้ 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา การทำให้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ ควรสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอย่างสร้างสรรค์จารีตประเพณีสืบสองเดือนบรรจู่ไว้ในบทเรียนทุกช่วงชั้น และ 3) ด้านอนาคต องค์กรรสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทสำคัญต่อการบูรณาการการเรียนรู้อยู่ทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ครูผู้สอนเป็นโค้ชทำการเรียนรู้ให้น่าสนใจเน้นการฝึกทักษะผ่านกิจกรรมในแหล่งชุมชนสร้างสรรค์ มองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นร่วมกันโดยไม่ลืมหากเหง้า และภูมิปัญญา

ที่บรรพบุรุษของไทยจรรโลง และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การจัดการเรียนการสอน; การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม; ท้องถิ่นล้านนา

Abstract

The research objectives are to study the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation, to study the behaviors of teaching and learning management, and to interpret the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation.

The results of research found: the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation revealed that the northern region of the nation, Lanna is abundant of colorful arts and cultures as well as the outstanding and unique folk wisdom available in the specific area. The scent of Lanna culture can be touched within the alive learning centers such as the graceful silverware at Srisupun temple, the wooden sculpture community along with Ban Tawaicanal, and the smile-clay molding at Ban Patan village. In the part of the behaviors of teaching and learning management, the researcher directly observed and discovered that the learners are proud to be part of Lanna cultural preservation, fully attended in learning and exchanging knowledge with folk scholars and got a chance in designing and producing a work piece. The interpretation of the lessons learned in the teaching and learning management on an integrated Lanna local art and cultural preservation can be summarized into 3 parts; 1) the learning center: the center is to promote the integrated Lanna local art and cultural preservation, 2) the Lanna folk wisdom: the knowledge and culture will be maintained and preserved creatively by setting the 12-month tradition in every educational level, and 3) the future: every level of institutional organization is going to play a vital role towards the instructional integration both in and out of the system as well as the informal education. The teachers act as coaches, creating the lively teaching and learning environment, emphasizing on skill training through doing activities in the creative community center, deeply realizing the values of their hometown and sincerely inheriting ancestors' knowledge to next generation.

Keywords: Integrated; Instruction; Art and Cultural Preservation; Lanna Community

1. บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ รวมถึงการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ต้องให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับตัวในมิติสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ชุมชนต่างเห็นคุณค่าช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไปตลอดชีวิต (Bellanca, J., and R. Brandt, 2010 : 1) และพบว่า ในปัจจุบันวิธีการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา กำลังจะเลือนรางหายไปในอนาคต เพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก อาทิ จากเมืองหลวงและประเทศทางตะวันตก ทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลากว่าร้อยปี ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลจากประเพณีวิถีชีวิตอันเป็นแบบเฉพาะของตนเอง ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนามีน้อยมาก แม้รัฐจะให้การสนับสนุนและส่งเสริมก็ตามแต่ไม่ทั่วถึง การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมไทย ตั้งแต่ยุคอดีตถึงยุคปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรให้ผู้เรียนได้นำเอาความรู้ในวัฒนธรรมของตนมาใช้ผสมผสานกลมกลืนกับความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตนเองให้ทันตาม

กระแสโลก อีกทั้งไม่ละทิ้งสิ่งที่ดั้งเดิม สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ การที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้แห่งยุคโลกาภิวัตน์ โดยไม่ละทิ้งสิ่งที่ดั้งเดิมของวัฒนธรรมล้านนานั้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 7 ที่ได้ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนหรือเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะในการจัดการ และทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชน ได้ตระหนักและมองเห็นคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทยอย่างมากมาย จนกระทั่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 กล่าวไว้ว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ จากเดิมการยึดเอารายวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นการยึดมนุษย์หรือ

ตัวผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่า “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ไม่ได้แปลว่า ครูลดบทบาทหรือลดความสำคัญลง ตรงกันข้ามครูกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น อีกทั้งจะทำให้การศึกษามีพลังและศักดิ์ศรีในการแก้ปัญหาของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม สังคมทุกวันนี้เชื่อมโยงซับซ้อนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถเผชิญกับความซับซ้อนและความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ จึงเกิดสภาวะวิกฤต เช่น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน การไม่มีงานทำ ความเครียด ความรุนแรง ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ อุบัติเหตุ ความขัดแย้ง อาชญากรรม และการทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ จึงไม่สามารถจัดระบบชีวิตและสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ การเรียนโดยการท่องหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ตามหลักทางพุทธศาสนาถือว่า ชีวิตคือการศึกษาและการศึกษาคือชีวิต ศาสนาอื่นก็เช่นเดียวกัน ชีวิตและการศึกษาอยู่ที่เดียวกัน การปฏิรูปการเรียนรู้คือการย้ายการศึกษาให้มาอยู่ที่เดียวกับชีวิต ที่ว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้นหมายถึงชีวิตของผู้เรียนคือการศึกษา การศึกษาคือชีวิตของผู้เรียน และชีวิตคือการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนแบบเอาชีวิตเป็นตัวตั้งนี้ ควรจะเปลี่ยนบทบาทจากการต้องท่องบ่นเนื้อหาวิชามาถ่ายทอดให้นักเรียนฟัง เป็นผู้ให้ความรักความสนใจในชีวิตของนักเรียนแต่ละคน จัดประสบการณ์การเรียนรู้หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน ร่วมเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ กับนักเรียนในสถานการณ์จริง

รู้ศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน และส่งเสริมให้นักเรียนได้นำศักยภาพนั้นมาใช้ ข้อนี้นักเรียนอาจไม่รู้ตัวเองแต่ครูรู้ นักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัดของตน จะมีความสุขอย่างยิ่ง และรักครูอย่างยิ่ง นักเรียนแต่ละชั้นจะมีครูอันหลากหลาย เช่น พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปิน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงจะไม่โดดเดี่ยว แต่มีเพื่อนครูหลากหลายจำนวนมาก ครูจะมีความสุขในการเรียนการสอนแบบนี้ และเก่งวันเก่งคืน รวมทั้งเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดใหม่ ประสบอิสรภาพและมิตรภาพอันไพศาล เพราะการเรียนการสอนแบบนี้เป็นกระบวนการอันละเอียดของความเป็นมนุษย์ ซึ่งรวมเอาประชาธิปไตยและธรรมะเข้ามาในกระบวนการนี้ด้วย ชีวิตของครูจึงเปลี่ยนไป นำไปสู่ความสุขและความสร้างสรรค์อย่างยิ่ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดรายวิชา นวัตกรรมการสอนสังคมศึกษา ได้มองเห็นประเด็นสำคัญที่ว่า ปัญหาทางด้านการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องมีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม ควรมีการเสริมในด้านการบูรณาการการเรียนการสอน การการวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ท้องถิ่นล้าหน้าแบบบูรณาการ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้าหน้าแบบบูรณาการ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้าหน้าแบบบูรณาการ
3. เพื่อถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้าหน้าแบบบูรณาการ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการศึกษาวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้วิจัย นิสิต ครู คนในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และพระภิกษุ มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติการ ตรวจสอบ และร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง (People Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem Learning Process) ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) และการถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 48 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) และถอดบทเรียน (Lesson Learned) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งเป็น ตัวแทนนิสิต ตัวแทนคนในชุมชน ตัวแทนครูในชุมชน แกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และพระภิกษุในชุมชน รวมจำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตที่มีคุณภาพทดลองใช้ เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง และจึงนำเครื่องมือมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า

1. การจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการ พบว่า ในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่น่าสนใจ และพบว่าแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นิสิตสนใจ และสามารถนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดศรีสุพรรณ 2) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านถวาย และ 3) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านป่าตาล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ประกอบ พบว่า ในแต่ละท้องถิ่นที่ได้เลือกทำการศึกษามีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

2. การศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการพบว่า นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่มีความสนใจเป็นอย่างมาก โดยการตั้งใจฟังการให้ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และตั้งใจในการผลิตชิ้นงานของตนเองทั้ง 3 แหล่งเรียนรู้ หลังจากการเรียนรู้เสร็จสิ้น นิสิตได้ทำการสะท้อนคิดในกิจกรรมแต่ละแหล่งการเรียนรู้ โดยอยากให้มีกิจกรรมเช่นนี้อีก และใช้เวลาในการผลิตชิ้นงานมากกว่านี้ เพราะชิ้นงานที่ผลิตขึ้นเป็นเพียงจุดเล็กๆ ที่จะทำให้เกิดทักษะในการทำงาน โดยทักษะ

ในการทำงานในครั้งนี้ เกิดองค์ความรู้หลายอย่าง นอกจากความสนใจที่ตนเองอยากศึกษา คือ การได้ค้นพบว่า การทำงานของตนเองจะทำให้เกิดการวางแผนการทำงาน การฝึกความอดทน ความมุ่งมั่นมานะพยายาม ที่ทำให้ชิ้นงานประสบผลสำเร็จ และอีกประการหนึ่งคือการแก้ปัญหา ซึ่งตนเองจะนำข้อค้นพบที่ได้ไปฝึกเยาวชนในอนาคต ซึ่งนิสิตได้เรียนในสาขาการศึกษา ก็จะสร้างสรรค์กิจกรรม เพื่อให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรม และเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ในการทำงานในอนาคต ทั้งงานเดี่ยว งานคู่ และงานกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดบุคคลสำคัญของโลก (Dewey, 1990)

ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ที่ต่อเนื่องกับประสบการณ์เก่าไปเรื่อย ต้องส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพื่อเป็นวิธินำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันและอนาคตได้การจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ในแบบ “Learning by Doing” การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนจะเป็นสำคัญในการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎี

และการปฏิบัติตามแนวประชาธิปไตย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้และงานวิจัยของ Ngamkhiri (2006) ที่พบว่า ของเล่นพื้นบ้านสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ยังสามารถพัฒนาทักษะและเจตคติที่ดีควบคู่กันไปด้วย รวมทั้งเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sincharoensak (2005) ที่กล่าวว่า คณะนักศึกษาระบบการทางวิทยาศาสตร์หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการใช้ แสดงให้เห็นว่าการใช้ของเล่นพื้นบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีส่วนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้เป็นอย่างดี

3. การถอดบทเรียนในการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ล้านนาแบบบูรณาการพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

3.1 ด้านแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนการสอนในปัจจุบัน สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในเรื่อง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ล้านนาแบบบูรณาการ เช่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีเอกลักษณ์ด้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั้งงานประเภทจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลัก และเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของคนในชุมชนท้องถิ่น ส่วนชุมชนวัดศรีสุพรรณ ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัด

เชียงใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ในงานประเภทเครื่องเงิน หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “คั่วเงิน” (คั่ว เป็นภาษาถิ่นแปลว่า “สิ่งของเครื่องใช้”) กลายมาเป็น “คั่วเนียม” หรือเป็นการใช้ลุมินีเนียมในการสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรมแทน แต่ยังคงเดินเส้น และคงรูปแบบลวดลายตามภูมิปัญญาเดิมอยู่ มีเอกลักษณ์ในการทำเครื่องเงิน ปัจจุบันมีการนำเอาวัสดุอะลูมิเนียมมาดุนลาย (ต้องลาย) เป็นแผ่นภาพ ซึ่งเป็นการประยุกต์มาจากขั้นตอนการทำลวดลาย บนเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลาย โดยแผ่นภาพมีการสร้างสรรค์ทั้งลวดลายล้านนาโบราณและแบบประยุกต์ แผ่นภาพดุนลายมีทั้งขนาดใหญ่ที่นิยมนำมาตกแต่งอาคาร จนกระทั่งถึงแผ่นขนาดเล็กที่นำมาเป็นของที่ระลึก อุโบสถเงิน เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน หัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชนวัดศรีสุพรรณ โดยใช้ เงินบริสุทธิ์ระดับส่วนที่สำคัญปลอดภัยและอะลูมิเนียมดุนลาย (ต้องลาย) ระดับทั้งหลัง เป็นการสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเดียวในโลกที่ครูสภาชุมชนวัดศรีสุพรรณ จบจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Thomson (2002) ที่กล่าวว่า ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการต่อสู้ในท้องถิ่นที่เผชิญกับโรงเรียนต่อโอกาสกำลังดีขึ้นในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน เช่นเดียวกับโรงเรียนทุกแห่งที่พวกเขา กำลังถูกขอร้องให้ทำอะไรให้น้อยลง แต่ก็ต้องเผชิญอุปสรรคมากขึ้น และอิทธิพลของภูมิศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนมีสีสันโดยละแวกใกล้เคียงที่เฉพาะเจาะจงแทรกซึมโดยเหตุการณ์ระดับชาติและระดับโลก

และพันกันในเรื่องที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคม การแทรกแซงที่ทำงานในโรงเรียนแห่งเดียวอาจไม่สามารถใช้กับคนอื่นได้

3.2 ด้านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาใดที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ในแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง แต่ก็พยายามที่จะอนุรักษ์ประเพณีในการทำให้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมได้จะต้องมีหลายด้าน สิ่งที่สำคัญในปัจจุบันที่จะสื่อว่าอะไรที่ทำเป็นกิจกรรม ทำให้คนรุ่นใหม่สงสัยคนรุ่นเก่าก็ช่วยกันทำนอกเหนือจากจารีตประเพณีสิบสองเดือน

3.3 ด้านอนาคตการเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการเรียนการสอนในโรงเรียนนอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ประกอบกับให้ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนให้การฝึกทักษะมากขึ้น โดยการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดแปลกใหม่ โดยตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า ซึ่งสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมในครัวเรือน ควรมีการเตรียมเยาวชนและผู้สนใจ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะสั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวและเส้นทางในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนการสอนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาแบบบูรณาการนั้น

จะมีรูปแบบใหม่ๆ เช่น ห้องเรียนออนไลน์ไปสู่สถานที่สำคัญเทศบาลตำบล / องค์การบริหารส่วนตำบล แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเองจะเป็นจุดเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี

4. การเผยแพร่การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พบว่าสิ่งที่สามารถดึงดูดให้เยาวชนและคนทุกช่วงวัยเห็นคุณค่าได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างจิตสำนึกพร้อมเริ่มตั้งแต่ท้องถิ่นของตนเอง โดยการให้ชุมชนของตนเองมองเห็นคุณค่าในท้องถิ่นโดยไม่ลืมรากเหง้าและภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไปสู่ในระดับสถานศึกษาถึงความโดดเด่นของครุภูมิปัญญามาให้องค์ความรู้การถ่ายทอด โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมในช่วงเวลาเรียน เพิ่มเวลาว่าง กิจกรรมเสริมหลักสูตร บูรณาการในกลุ่มสาระ หรือข้ามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ มีการบูรณาการในกิจกรรมของโรงเรียน ในแผนงานประจำปี มีการทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา และระดับเชิงพื้นที่ ให้สามารถร่วมกันสร้างสรรค์โดยการจัดเวทีร่วมระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด มีการแข่งขันและการประกวดสื่อที่เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนในสื่อเว็บไซต์ของโรงเรียน สื่อไวเนลวารสารต่างๆ และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาสอดคล้องกับ Unesco (1990) ภูมิปัญญาสากลเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับทุกคนที่เน้นเรื่องความจำเป็นในการให้การศึกษาแก่เด็ก

เยาวชนและผู้ใหญ่ทุกคนที่ตอบสนองต่อความต้องการและเกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา ซึ่งเป็นการปูทางสำหรับแนวคิดเรื่องคุณภาพที่แสดงออกในแง่ของเกณฑ์ตามความต้องการการจัดการกับวิกฤตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ต้องกำหนดระบบการศึกษาใหม่ๆ ทักษะความรู้ ค่านิยมและทัศนคติที่การเรียนการสอนส่งเสริม ต้องสะท้อนและตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของแต่ละประเทศประชากรโลก และโลกแห่งการทำงานวันนี้ไม่เพียงแต่สอนทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน แต่สนับสนุนการคิดอย่างมีวิจรรณญาณ และการส่งเสริมความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ปรับให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงพลวัตในท้องถิ่นระดับประเทศ และระดับโลก การเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นไม่เพียงแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้คนเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เกิดสันติภาพของโลก และการพัฒนาที่ยั่งยืน เยาวชนทุกคนต้องเรียนรู้ในวิธีการทำงานร่วมกันและการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะรุ่งเรือง และมีส่วนร่วมกับชุมชนของพวกเขา พร้อมกับพื้นฐานที่พวกเขาต้องการที่จะได้รับทัศนคติค่านิยมและทักษะรวมทั้งข้อมูลครูเพื่อนชุมชนหลักสูตร และทรัพยากรการเรียนรู้ จะต้องช่วยเตรียมความพร้อมให้พวกเขา รู้จัก และเคารพในสิทธิมนุษยชนทั่วโลกและให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของโลกรวมทั้งจัดให้มีทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับโอกาสการทำงานในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ไม่เพียงพอที่จะวัดว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไร

จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายประสบการณ์ในชั้นเรียนที่สร้างความคุ้นเคยให้กับการเรียนรู้ของนักเรียนและเน้นช่วงทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนตลอดชีวิตและสังคม สอดคล้องภารกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 4 ภารกิจ โดยเฉพาะในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่า การบูรณาการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ที่อาจถือเป็นตัวแทนภาคเหนือตอนบน นอกจากจะมีลักษณะเฉพาะตัวหรือเป็นเอกลักษณ์แล้ว ก็ถือได้ว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้เหล่านั้นทั้งสื่อต่างๆ จะสามารถผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong Education) สอดคล้องกับการทำงานบนฐานชีวิตจริง เกิดสัมมาชีพในตัวตนที่แท้จริงของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ได้เล็งเห็นคุณค่า และชุมชนทรัพย์

ในท้องถิ่นของตนเองและนำชุมชนที่ได้นั้น มาสู่ตนเองและประเทศชาติ เกิดทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณค่าบนแผ่นดินไทย มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ของตนเอง จนเกิดเป็นมรรคเป็นผลต่อไป

อย่างไรก็ดียังมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ ที่จะศึกษาต่อไป ได้แก่ การบูรณาการเรียน การสอน ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นล้านนาในแต่ละจังหวัดที่มีความแตกต่าง เชื้อชาติ ความเชื่อ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละจังหวัด กลุ่มล้านนา มีลักษณะเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดหรือไม่ มีหลัก การทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ปรัชญา การศึกษาเป็นอย่างไร กิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ได้ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายสำคัญได้อย่างไร ซึ่งการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในอนาคต

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย ไปใช้

การบูรณาการเรียนการสอน ด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา

ผู้สอนและผู้เรียน ควรออกแบบกิจกรรมร่วมกัน และให้ผู้เรียนค้นคว้าจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่หลากหลายเพื่อได้มา ซึ่งแนวโน้มในการศึกษาในอนาคต ที่ผนวกเข้ากับวิถีชีวิตในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับท้องถิ่น และสามารถบูรณาการกับ กลุ่มสาระ มาตรฐานและตัวชี้วัดสามารถนำไปใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกความรู้ ทักษะ และกระบวนการในการผลิต และพัฒนานิสิต สาขาการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ เก้า นวลักษณะของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการสำรวจ และศึกษาแหล่ง เรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและท้องถิ่น ที่นิสิตอาศัยอยู่ ว่า มีบริบทและลักษณะ เป็นอย่างไรแล้วให้นิสิตร่วมกันโหวตแหล่ง ที่จะทำการศึกษา และเปรียบเทียบแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะพหุวัฒนธรรม และทำการศึกษาแบบองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อสอดคล้อง กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์

References

- Bellanca, J., and R. Brandt. (2010). *21st Century Skills, Rethinking How Students Learn*. Bloomington. IN : Solution Tree.
- Dewey, J. (1990). *The School and Society and The Child and the Curriculum : John Dewey*. United States of America: The University of Chicago Press.
- Thomson, P. (2002). *Schooling the Rustbelt Kids : Making the Difference in Changing Times*. NSW. Australia : A & U Academic.

Unesco. (2016). *The World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs*. World Conference on Education for all Meeting Basic Learning Needs, Jomtien Thailand. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001275/127583e.pdf>. (Accessed 6 October 2016).

